

Strokovno posvetovanje »Biotska raznovrstnost živalskih genskih virov v slovenskem kmetijstvu«

Drago Kompan*

V ponedeljek, 15. novembra 2010, je na Oddelku za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani na Rodici potekalo strokovno posvetovanje z naslovom »Biotska raznovrstnost živalskih genskih virov v slovenskem kmetijstvu«. Srečanja se je udeležilo več kot 50 predstavnikov različnih vladnih in nevladnih ter znanstvenih in strokovnih institucij iz vse Slovenije. Posvet je že vse od leta 2006 vsakoletni pregled dela Javne službe nalog genske banke v živinoreji, ki jo kot koncesionar izvaja Oddelek za zootehniko Biotehniške fakultete. Na njem predavajo znanstveni in strokovni sodelavci te javne službe, vedno pa nanj povabijo tudi kakega zunanjega predavatelja, včasih tudi iz tujine. Lansko posvetovanje, ki je potekalo tudi v znamenju mednarodnega leta biotske raznovrstnosti, je bilo vsebinsko razdeljeno na tri dele. V prvem delu je predavateljica Metka Žan Lotrič predstavila rezultate stanja pasem, ki jih redimo v slovenski živinoreji. V Register pasem z zootehniško oceno je bilo leta 2009 vključenih 48 pasem: 13 avtohtonih, 16 tradicionalnih in 19 tujerodnih. Stanje ogroženosti slovenskih pasem leta 2009 pa je bilo: dve avtohtoni in dve tradicionalni pasmi sta bili ocenjeni kot kritični; dve avtohtoni in tri tradicionalne pasme pa so bile ocenjene kot ogrožene. Leta 2009 se je tudi zmanjšalo število kmetij in živali, ki so prejele podporo za avtohtone in tradicionalne pasme.

O podporah za avtohtone in tradicionalne pasme je predaval vodja te javne službe, prof. dr. Drago Kompan. Predstavil je podpore za rejo lokalno prilagojenih avtohtonih in tradicionalnih pasem in primere izračunov, ki bi jih bilo treba upoštevati pri podporah za rejo avtohtonih pasem. Zanimiv je bil prikaz primerjave med podporami v nekaterih državah na Balkanu in v nekaterih državah EU. Kot je ugotovil, so med državami zelo velike razlike glede različnih vrst podpor. Zato je predlagal, da bi v Sloveniji med merila za podpore poleg stanja ogroženosti pasem vključili tudi ekonomske izračune oziroma razlike v dohodku kmeta, ki redi avtohtono pasmo, v primerjavi z drugimi »standardnimi« pasmami.

O merilih za oceno ogroženosti je predavala mag. Danijela Bojkovski. Kritično je prikazala različne metode, ki jih za ta namen uporabljajo v posameznih državah EU in v svetu. Na koncu je predstavila še najnovejšo metodo iz leta 2009, ki poleg številčnega stanja pasme vključuje tudi geografsko razpršenost reje in zootehniška merila, ki so povezana s stopnjo sorodstva. Na tej podlagi bodo raziskane možnosti za dopolnitev zdaj uveljavljenega postopka izračunavanja stopnje ogroženosti pasem v Sloveniji.

Drugi del referatov je bil s področja čebelarstva. V prvem je prof. Janez Gregori predstavil razmišljanja o biotski raznovrstnosti oz. raznolikosti kranjske čebele ter razširjenost posameznih vrst medonosnih čebel po svetu. Po številčnosti je na prvem mestu italijanska čebela (*Apis mellifera ligustica*), na drugem mestu pa je kranjska čebela (*Apis mellifera carnica*, Pollmann 1879). Na svetu gojijo 57 milijonov čebeljih družin, od tega v Evropi z Rusijo 32 milijonov. Zavzel se je za čim večjo raznolikost čebel, kajti le tako bo mogoče zagotoviti njihovo preživetje v vse bolj spreminjajočem se okolju. Poudaril je pomembnost ohranjanja lokalnih čebelarstev in krajevnih različkov (ekotipov), kot so alpski, mediteranski in dinarsko-kraški, hkrati pa je opozoril tudi na problem homogenizacije, ki se dogaja v našem prostoru. Zavzel se je za večje število vzrejevalcev čebeljih matic, za večjo lastno vzrejo – in to na podlagi ekotipov. Še posebej pa je poudaril pomembnost čebel lokalnega izvora.

Prof. dr. Peter Dovč je predstavil rezultate molekularno-genetskih raziskav pri kranjski čebeli, ki naj bi pokazale »genetsko čistost« kranjske čebele. Kot je dejal, pa na podlagi dozdajšnjih raziskav in metod ni bilo mogoče ugotoviti »čistosti« kranjske čebele. V okviru analize mitohondrijske DNA so v številnih raziskavah poleg že znanih našli tudi 17 različnih haplotipov, od katerih štirje doslej še niso bili objavljeni. Prikazal je pogostnost pojavljanja posameznih haplotipov, vendar se ti v geografski porazdelitvi razširjenosti pojavljajo nekonsistentno. Po njegovem mnenju glede na stopnjo genetske pestrosti skoraj ni verjetno, da je večji del te pestrosti posledica intenzivnejšega izmenjevanja genetskega materiala

* prof. dr., vodja Javne službe nalog genske banke v živinoreji

med populacijami v zadnjih letih, temveč ta verjetno obstaja že od nekdaj.

V zadnjem predavanju je prof. dr. Andrej Šalehar predstavil zgodovinske vire o kranjski čebeli – od poimenovanja do priznanja ter vpisa v sistematiko medonosnih čebel. Prvi je naše čebele kot kranjske leta 1770 poimenoval Ivan Anton Scopoli. Drugo poimenovanje – Krainische Biene – je iz leta 1857, ko je dr. Filip Roschütz v časopisu Bienen-Zeitung objavil članek o kranjskem čebelarstvu ter nemškimi čebelarjem ponudil naše kranjske čebele. V čebelarstvu je po letu 1857 veliko objav o kranjski čebeli. Leta 1868 je Emil Rothschütz na gradu Podsmreka pri Višnji Gori ustanovil prvi kranjski trgovski čebeljak ter tako veliko pripomogel k temu, da sta kranjsko čebelo spoznala Evropa in

svet. Objavil je tudi veliko strokovnih sestavkov o kranjski čebeli in napisal več knjig o čebelarstvu. Leta 1875 je kranjska čebela dobila takratno znanstveno ime *Apis mellifica carnica*. Leta 1879 je dr. Pollmann v svoji drugi knjigi zbral in predstavil podrobna strokovna mnenja o kranjski čebeli, zato to leto štejemo za priznanje kranjske čebele, prav tako pa tudi za njen vpis v sistematiko medonosnih čebel. Še posebej je poudaril pomen dela Emila Rothschütza za slovensko čebelarstvo, saj je bil Rothschütz leta 1873 tudi eden izmed pobudnikov za ustanovitev Društva za umno čebelarstvo na Kranjskem in njegov prvi predsednik.

Vsa predavanja so neposredno dosegljiva na spletnem naslovu: <http://genska-banka.bf.uni-lj.si/gradiva/strokovni-posveti/>. ■

Evropska konferenca o apidologiji – EurBee 2010

Maja Smodiš Škerl*

Od 7. do 9. septembra 2010 je v Ankari, v glavnem mestu Turčije, potekala **četrt evropska konferenca o apidologiji – EurBee2010**. Prvotna ideja te konference leta 2004 je bila, da bi evropski raziskovalci različnih področij čebelarstva na njej predstavljali ugotovitve in vsebine najnovejših raziskav, na podlagi katerih bi lahko učinkoviteje reševali aktualne probleme v čebelarstvu.

Konferenca je potekala na tamkajšnji Middle East Technical University (Tehnična univerza), sodelovalo pa je nekaj več kot 250 strokovnjakov iz 40 držav z vsega sveta. Teme so bile raznovrstnost in ohranjanje čebel, biologija čebel, ekologija, čebelarjenje ter raziskave čebel. Organizatorji so poskrbeli tudi za delavnice o vedenju čebel in evropski raziskovalni mreži BeeDoc (BEE DOC = Bees in Europe and the Decline Of Colonies; iz angl. čebele v Evropi in izgube čebeljih družin). Osrednja tema konference je bila usmerjena v še vedno zelo aktualno problematiko čebelarjev po svetu oziroma v izgubo čebeljih družin. Dr. Peter Neumann je v svojem plenarnem predavanju nazorno predstavil morebitne vzroke za množično odmiranje čebel. Znano je, da se največje izgube pokažejo čez zimo, v zvezi s tem pa je še posebej zanimiva ugotovitev, da se pojavljajo le na severni polobli. Ker je izgube težko razložiti in ker glavnega krivca (še) ni, je ote-

ženo tudi zagotavljanje učinkovitih strategij za preprečitev odmiranja čebel. Vsem dobro znana pršica *Varroa destructor* ima seveda ključno vlogo, vendar je pomembna še vrsta drugih simptomov, vključno s CCD (sindrom izginjanja čebeljih družin), ki vsak posebej še ne povzroča odmrta družin. Najverjetneje gre za medsebojno delovanje več dejavnikov, kot so zastrupitve, povzročitelji bolezni, prehrana in tehnologija čebelarjenja, še posebej v Evropi, kjer je pršico *V. destructor* in čebelje viruse mogoče najti povsod. Da je zgodba še bolj zapletena, so nedavno potrdili navzočnost še ene nadloge, imenovane Nosema ceranae. Zaradi te bo moral čebelar kar pošteno zavihati rokave, če bo želel v svojem čebeljaku ohraniti primerno zdravstveno stanje čebel.

Na prvem simpoziju o izgubah čebel so strokovnjaki predstavili svoje raziskave *V. destructor* in virusov. Na Švedskem in v Franciji so ugotavljali, kako so se čebelje družine, v katerih nekaj časa niso zatirali varoj, prilagodile na gostitelja in uspešno preživele nekaj let. Rezultati so pokazali, da so družine upočasnile razmnoževalno sposobnost varoj. Kljub temu v primerjavi s kontrolno skupino, v kateri so zatirali varoje, ni bilo značilnih razlik v čistilni sposobnosti, rojenju ali privlačnosti zalege za varoje. **Opazili pa so nekatere značilnosti pri družinah, v katerih niso zatirali varoj. Te družine so bile manj številčne in so imele manjši obseg zalege, zato je bila verjetno manjša tudi razmnoževalna**

* dr. vet. med., Kmetijski inštitut Slovenije